

СПЕКУЛЯТИВНИЙ ВІРУС ФІНАНСОВОГО РИНКУ: ВІД ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ДО МЕХАНІЗМІВ ПРОТИДІЇ

SPECULATIVE VIRUS OF THE FINANCIAL MARKET: FROM DESTABILIZATION TO MITIGATION MECHANISMS

УДК 336.7:336.76:330.16:330.131.7

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.24-3>**Борисова С.Є.¹**

д.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів,
обліку та бізнесу,
Донбаська державна машинобудівна
академія

Крук О.М.²

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
обліку та бізнесу,
Донбаська державна машинобудівна
академія

Гетьманенко Ю.О.³

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки
та маркетингу
Черкаський державний фаховий
бізнес-коледж

Borysova Svitlana

Donbas State Engineering Academy

Kruk Olena

Donbas State Engineering Academy

Getmanenko Yuliia

Cherkasy State Business College

Досліджено феномен спекулятивного вірусу як дестабілізуючого чинника сучасних фінансових ринків. Обґрунтовано, що надмірна спекулятивна активність, посилена інформаційними асиметріями, поведінковими упередженнями інвесторів і розвитком автоматизованих торговельних систем, порушує механізми ефективного ціноутворення та сприяє формуванню фінансової нестабільності. Проаналізовано особливості виникнення й поширення спекулятивного вірусу, визначено його вплив на волатильність ринків, інвестиційну активність і довіру до фінансових інститутів. Узагальнено ключові чинники посилення спекулятивних процесів та окреслено їхні коротко- і довгострокові наслідки. Систематизовано основні механізми протидії спекулятивному вірусу: регуляторні, інституційні, інформаційні та технологічні інструменти, спрямовані на підвищення стійкості фінансових ринків. Обґрунтовано доцільність комплексного підходу до обмеження дестабілізуючого впливу спекулятивних процесів в умовах глобалізації та цифровізації фінансового середовища.

Ключові слова: спекулятивний вірус, фінансовий ринок, фінансова нестабільність, спекулятивні процеси, спекулятивна активність, регулювання, волатильність.

The relevance of this research is driven by the rapid digitalization of financial markets, global integration, and the growing influence of non-fundamental factors (information asymmetries, behavioral biases, automated trading) that amplify speculative processes and threaten market stability. The purpose of the article is to provide a comprehensive understanding of the «speculative virus» phenomenon, to reveal the features of its emergence and spread, and to determine its impact on the stability and functioning of financial markets. The methodological basis includes theoretical generalization, systematic analysis, synthesis, causal analysis, and tabular methods for structuring risk factors and counteraction mechanisms. The results characterize the speculative virus as a complex process formed under the influence of non-fundamental factors, manifested through the distortion of market signals, disruption of price formation, and accumulation of financial imbalances. It is shown that information asymmetry, the speed of financial news dissemination, investors' behavioral reactions, and automated trading algorithms play a key role in triggering the virus. The propagation follows a chain-reaction principle, affecting stock, commodity, and cryptocurrency markets, leading to price bubbles, increased volatility, reduced predictability, and, in the long term, lower investment activity and trust in financial institutions. The factors that amplify speculative processes are systematized (macroeconomic conditions, digital transformation of financial infrastructure, institutional regulatory constraints). A comprehensive set of counteraction mechanisms is proposed, integrating regulatory, institutional, informational, behavioral, technological, macroeconomic, and socio-economic instruments. The practical value of the study lies in the possibility for financial regulators, market participants, and policy makers to apply the proposed risk-oriented approach and the system of counteraction mechanisms to reduce speculative destabilization, enhance market transparency, improve supervisory instruments, and ensure long-term financial stability in the contemporary digital economy.

Key words: speculative virus, financial market, financial instability, speculative processes, speculative activity, regulation, volatility.

Постановка проблеми. Фінансовий ринок функціонує в умовах прискореної цифровізації, глобальної інтеграції та зростаючої ролі інформаційних потоків, що суттєво ускладнюють механізми формування ринкових цін і поведінку його учасників. За таких умов посилюється вплив нефундаментальних факторів (інформаційних перекирчувань, поведінкових упереджень інвесторів і автоматизованих торговельних алгоритмів), які здатні провокувати надмірну спекулятивну активність. У результаті фінансові ринки дедалі частіше демонструють ознаки нестабільності, які виявляються у різких коливаннях цін, втраті довіри інвесторів та виникненні кризових явищ [1].

В даній ситуації особливої актуальності набуває феномен так званого «спекулятивного вірусу»,

який відображає здатність спекулятивних процесів швидко поширюватися у фінансовому середовищі та порушувати базові принципи ринкового ціноутворення. Його дія ускладнюється сучасними умовами розвитку фінансових ринків, де швидкість обміну інформацією, вплив соціальних медіа, зростання ролі криптовалютних інструментів і децентралізованих фінансів створюють сприятливе середовище для формування спекулятивних хвиль. У таких умовах навіть локальні інформаційні імпульси можуть трансформуватися у масштабні ринкові збурення.

Проблемність ситуації полягає у тому, що традиційні інструменти регулювання фінансових ринків не завжди здатні оперативно реагувати на нові форми спекулятивних загроз, пов'язаних

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6521-0410>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5659-6603>

³ ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-2864-9193>

з алгоритмічною торгівлею, інформаційними маніпуляціями та зростанням ролі емоційних рішень інвесторів. В результаті складається ситуація, коли підвищується ймовірність формування цінових дисбалансів, фінансових шоків і системних криз, які негативно впливають не лише на фінансову систему, а й на економічний розвиток загалом. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба в науковому осмисленні природи спекулятивного вірусу, його впливу на стабільність фінансових ринків та обґрунтування ефективних заходів щодо зменшення негативних наслідків. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який поєднує аналіз ринкових процесів, удосконалення регуляторних механізмів та підвищення рівня фінансової грамотності учасників ринку з метою забезпечення довгострокової фінансової стабільності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У науковій літературі чільне місце посідають дослідження спекулятивних процесів на фінансових ринках та їхнього впливу на формування ринкових дисбалансів і фінансової нестабільності. У своїх працях зарубіжні вчені Яо В. та Алексіу К. [1] розглядають механізми впливу спекулятивної та арбітражної активності на волатильність цін, що дозволяє більш детально зрозуміти процеси формування цінових відхилень на фінансових ринках. Водночас Брукс К. та Кацаріс А. [3] досліджують феномен спекулятивних бульбашок, обґрунтовуючи їхнє виникнення як результат відхилення ринкових цін від фундаментальних значень під впливом очікувань інвесторів. Значний внесок у дослідження поведінкових аспектів фінансових ринків роблять Бейкер М. та Вурглер Дж. [10], які доводять, що настрої інвесторів і психологічні чинники можуть зумовлювати істотні відхилення цін активів від їхньої економічно обґрунтованої вартості.

Серед українських дослідників проблематика спекулятивних процесів і фінансової нестабільності також знаходить відображення у наукових працях. Так, у своєму дослідженні Нежива М. О., Мисюк В. О., Негоденко В. С. [5] аналізують поведінку фінансових ринків з позицій експериментальної економіки, що дозволяє враховувати вплив психологічних і поведінкових чинників на формування ринкової динаміки. Задорожня Л. М. [6] та Понзель В. В. [13] розкривають теоретичні аспекти поведінкових фінансів, вплив емоційних рішень і когнітивних упереджень інвесторів. Шевчук О. та Дробінко Р. [7] досліджують питання формування цінових бульбашок і порушення механізмів ціноутворення, визначають ознаки їхнього виникнення та підходи до виявлення. Барановський О. І. [8] обґрунтовує економічну природу «мильних бульбашок» та їхній вплив на фінансову систему, що дозволяє розглядати спекулятивні процеси як

системне явище. Окремі положення даного дослідження було апробовано у тезах наукової доповіді, де представлено авторське бачення сутності спекулятивного вірусу, його ролі у формуванні фінансової нестабільності та можливих механізмів зниження ризиків для фінансових ринків [2].

Водночас слід зазначити, що в вітчизняному науковому просторі проблематика спекулятивного вірусу та його системного впливу на стабільність фінансових ринків залишається недостатньо дослідженою. Наявні праці переважно мають фрагментарний характер і не формують цілісного уявлення про механізми виникнення, поширення та наслідки цього феномена, що зумовлює актуальність подальших досліджень з урахуванням специфіки національного фінансового середовища.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексне осмислення феномена спекулятивного вірусу фінансового ринку, розкриття особливостей його виникнення та поширення, а також визначення наслідків його впливу на стабільність і функціонування фінансових ринків. У межах досягнення поставленої мети основна увага зосереджується на виявленні чинників, які сприяють посиленню спекулятивних процесів, а також на узагальненні підходів до зменшення їхнього дестабілізуючого впливу.

Завдання дослідження полягають у: систематизації наукових підходів до інтерпретації спекулятивних явищ у фінансовому середовищі; аналізі взаємозв'язку між спекулятивною активністю та порушенням механізмів ринкового ціноутворення; визначенні ролі інформаційних, поведінкових і технологічних факторів у формуванні фінансової нестабільності; узагальненні можливих напрямів удосконалення регуляторних та інституційних механізмів, спрямованих на підвищення стійкості фінансових ринків.

Реалізація поставленого завдання орієнтована на формування цілісного наукового бачення проблеми спекулятивного вірусу та створення підґрунтя для подальшого обґрунтування практичних рекомендацій щодо зменшення його негативних наслідків у коротко- та довгостроковій перспективі розвитку фінансових ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасні фінансові ринки – це складні динамічні системи, які функціонують у середовищі високої невизначеності та постійних змін. У таких умовах важливу роль відіграють спекулятивні дії, які, з одного боку, стимулюють ринкову активність, а з іншого, створюють ризики значних коливань та системних збоїв. Одним з найбільш небезпечних явищ, яке виникає у даному випадку, є так званий «спекулятивний вірус» – термін, який використовується для опису ситуації, коли ринкові спекуляції поширюються за принципом інфекції, викликаючи значні

системні збої у фінансовій сфері. Спекулятивний вірус характеризується швидким і непередбачуваним поширенням спекуляцій, здатних дестабілізувати ринки, спричиняти формування цінових бульбашок та фінансових криз.

Метафора вірусу підкреслює швидкість та непередбачуваність поширення спекуляцій, а також їхній руйнівний вплив на ринок. Спекулятивний вірус часто виникає в умовах, коли існують інформаційні асиметрії або високий рівень невизначеності, що спонукає учасників ринку приймати високоризиковані рішення [2]. Поширення чуток, емоційна реакція інвесторів на короткострокові зміни та швидкі коливання цін є факторами, які сприяють зростанню таких спекуляцій. У багатьох випадках це може призвести до формування цінових бульбашок, які згодом лопаються, викликаючи фінансові кризи.

Особливості виникнення спекулятивного вірусу тісно пов'язані з трансформацією сучасного фінансового середовища, в якому зростає роль нефундаментальних чинників формування ринкових очікувань (очікування інвесторів, їхня поведінка, психологічні установки), що призводить до відхилення ринкових цін від фундаментальної вартості активів. Первинним імпульсом його появи зазвичай виступає поєднання інформаційної невизначеності, обмеженої прозорості ринку та посилення поведінкових реакцій інвесторів, що зумовлює відхилення цін активів від їхньої економічно обґрунтованої вартості. У таких умовах навіть незначні інформаційні сигнали або короткострокові коливання можуть запускати механізми масової спекулятивної поведінки [3].

Поширення спекулятивного вірусу відбувається за принципом ланцюгової реакції, коли дії окремих учасників ринку швидко транслюються на більш широкі сегменти фінансової системи. Цьому сприяють високі темпи обігу інформації, активне використання цифрових платформ і автоматизованих торговельних інструментів, які підсилюють ефект масштабування спекулятивних операцій. У результаті спекулятивні процеси набувають системного характеру, охоплюють різні класи активів

і фінансові ринки, що значно ускладнює їхнє своєчасне стримування.

Вплив спекулятивного вірусу на стабільність і функціонування фінансових ринків проявляється у зростанні волатильності, порушенні механізмів ефективного ціноутворення та зниженні передбачуваності ринкових процесів. Накопичення спекулятивних дисбалансів призводить до формування фінансових бульбашок, які підвищують імовірність раптових цінових корекцій і фінансових шоків. У довгостроковій перспективі це негативно позначається на інвестиційній активності, рівні довіри до фінансових інститутів та здатності фінансових ринків виконувати свою визначальну функцію ефективного перерозподілу капіталу.

Спекулятивний вірус можна розглядати як явище, яке виходить за межі класичних ринкових спекуляцій і характеризується глибоким впливом на глобальну фінансову систему. У своїй сутності він є комплексним процесом цінових маніпуляцій та штучного ціноутворення, який порушує базові принципи ціноутворення на глобальних фінансових ринках, тобто відхилення ринкової вартості активів від їхніх фундаментальних показників. Значна частина ринкових учасників свідомо чи несвідомо впливає на вартість активів, не орієнтуючись на фундаментальні економічні показники, що може бути спричинено поширенням дезінформації, емоційними реакціями на новини або ж алгоритмічною торгівлею, де автоматизовані системи швидко реагують на навіть мінімальні зміни ринку, тим самим сприяючи посиленню волатильності.

Результатом дії спекулятивного вірусу є системне руйнування принципів ціноутворення активів [4]. Наприклад, акції, нерухомість чи криптовалюти можуть значно зростати в ціні без реального економічного підґрунтя, що створює цінові бульбашки. Коли ці бульбашки лопаються, починається ланцюгова реакція «фінансова нестабільність – фінансовий шок – фінансова криза» (рис. 1).

Систематизація наукових підходів до інтерпретації спекулятивних явищ у фінансовому середовищі дозволяє розглядати їх не як ізольовані ринкові відхилення, а як комплексні процеси, які

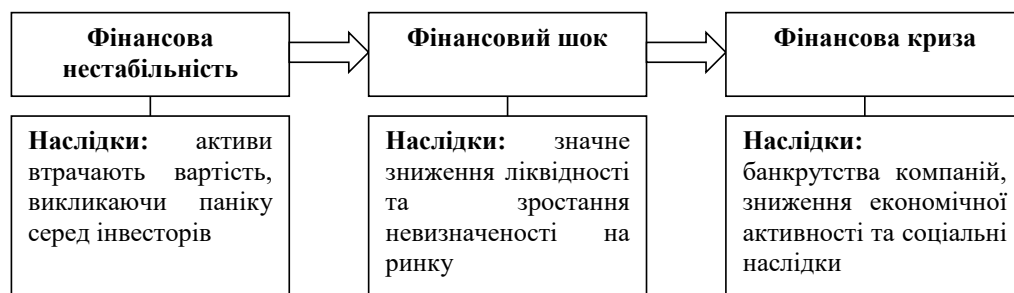

Рис. 1. Наслідки руйнування принципів ціноутворення глобальних активів фінансового ринку

Джерело: розроблено авторами [2]

формуються під впливом економічних, інформаційних та поведінкових чинників.

У межах сучасних концепцій спекулятивна активність трактується як результат взаємодії раціональних та ірраціональних моделей поведінки учасників ринку, що ускладнює функціонування класичних механізмів ринкового саморегулювання. Аналіз взаємозв'язку між спекулятивною активністю та порушенням механізмів ринкового ціноутворення свідчить, що за умов домінування короткострокових очікувань і нефундаментальних сигналів ціни активів дедалі частіше відхиляються від їхньої економічно обґрунтованої вартості. Таке відхилення призводить до викривлення цінових орієнтирів, зниження інформаційної функції ринку та накопичення внутрішніх дисбалансів, які підвищують вразливість фінансової системи до кризових потрясінь [5].

Важливу роль у формуванні фінансової нестабільності відіграють інформаційні, поведінкові та технологічні фактори. Інформаційні перекручення та асиметрії посилюють невизначеність і стимулюють спекулятивні очікування, поведінкові упередження інвесторів сприяють поширенню стадної поведінки, а розвиток цифрових і автоматизованих торговельних технологій прискорює масштабування спекулятивних операцій. Сукупна дія цих факторів створює умови для системного порушення стабільності фінансових ринків і ускладнює реалізацію ефективних механізмів їхнього регулювання [6, 7].

Посиленню спекулятивних процесів на фінансових ринках сприяє сукупність взаємопов'язаних чинників, які формуються в умовах сучасної економічної та інформаційної трансформації. Провідну роль серед них відіграє інформаційна асиметрія, яка обмежує доступ учасників ринку до достовірних і повних даних та створює передумови для викривлення ринкових очікувань. Значний вплив мають також поведінкові чинники: схильність інвесторів до стадної поведінки, емоційного реагування на новини та орієнтації на короткострокові вигоди, що підсилює циклічність і нестабільність ринкових процесів. Додатковим чинником зростання спекулятивної активності є розвиток цифрових технологій і автоматизованих торговельних систем, які здатні прискорювати обіг капіталу та масштабувати спекулятивні операції. У поєднанні з недостатнім рівнем регуляторного контролю це призводить до концентрації ризиків і ускладнює своєчасне реагування на накопичення фінансових дисбалансів. Макроекономічні умови (тривалий період м'якої монетарної політики), також стимулюють пошук високоризикових інструментів і сприяють поширенню спекулятивних стратегій.

Узагальнення підходів до зменшення destabilізуючого впливу спекулятивних процесів свідчить про необхідність комплексних рішень,

спрямованих на підвищення прозорості фінансових ринків, удосконалення механізмів регулювання та розвитку інструментів моніторингу ринкової поведінки. Важливим напрямом є формування умов для більш раціонального прийняття інвестиційних рішень через підвищення фінансової грамотності учасників ринку та обмеження надмірно ризикових операцій. Реалізація таких підходів сприятиме зниженню масштабів спекулятивних коливань і підвищенню стійкості фінансових ринків у довгостроковій перспективі.

Спекулятивний вірус поширюється подібно до інфекції, де «зараження» відбувається через:

- 1) дезінформацію (чутки, неправдиві новини або викривлення даних про активи);
- 2) інформаційні асиметрії (недостатня прозорість фінансової інформації);
- 3) поведінкові упередження інвесторів (емоційне прийняття рішень, що часто базується на короткострокових цілях);
- 4) алгоритмічні торговельні системи (швидкість і масштаб їхніх операцій можуть посилювати ринкові коливання).

Наслідки впливу спекулятивного вірусу на фінансові ринки систематизовано у табл. 1.

Спекулятивний вірус, крім основних характеристик, має додаткові прояви, які підсилюють його вплив на фінансові ринки. Психологічні чинники, такі як стадний інстинкт або емоційна реакція інвесторів, створюють сприятливе середовище для поширення вірусу. Соціальні медіа (наприклад, платформа типу Twitter), посилюють цей ефект, оскільки швидко популяризують спекулятивні дії. Значну роль відіграють криптовалюти, які через високу волатильність і недостатній рівень регулювання є вразливими до маніпуляцій, таких як схеми типу Pump and Dump [9]. Макроекономічні умови, наприклад, низькі процентні ставки, стимулюють ризикові інвестиції, створюючи ґрунт для спекулятивних бульбашок.

Технологічний розвиток (децентралізовані фінанси (DeFi)), також сприяє зростанню спекулятивної активності через відсутність жорсткого регулювання. Важливим є й екологічний аспект: інвестиції у проекти з негативним впливом на довкілля, які здійснюються задля короткострокового прибутку, шкодять природному середовищу. Слід зауважити, що спекулятивний вірус посилює соціальну нерівність, коли великі інвестори отримують прибутки та залишають дрібних учасників ринку збитковими. Урахування цих аспектів є важливим для розробки ефективних стратегій боротьби з негативним впливом спекулятивного вірусу.

Для мінімізації впливу спекулятивного вірусу необхідно впроваджувати комплексний підхід: моніторинг соціальних медіа для запобігання дезінформації, регулювання криптовалют

Таблиця 1

Наслідки впливу спекулятивного вірусу на фінансові ринки

Аспект	Характеристика
Цінові бульбашки	Одним із найпоширеніших результатів спекулятивного вірусу є цінові бульбашки на активах, таких як акції, нерухомість або криптовалюти. Інвестори, піддавшись «вірусу», масово скуповують активи, штучно підвищуючи їх вартість, що зрештою призводить до різкого падіння, коли активи стають переоціненими.
Фінансові кризи	Спекулятивний вірус може стати каталізатором фінансових криз, подібних до тієї, що сталася у 2008 році на ринку нерухомості. Переоцінка ризиків, погана регуляція та неадекватне управління активами часто стають наслідком спекулятивних дій.
Нестабільність ринку	Поширення спекулятивних дій створює середовище підвищеної волатильності, що робить фінансовий ринок менш передбачуваним. Інвестори стають більш обережними, що може призвести до зниження інвестиційної активності та уповільнення економічного зростання.
Емоційні рішення інвесторів	Під впливом спекуляцій інвестори часто діють більш емоційно, ніж раціонально. Вони можуть панікувати під час раптових падінь або надмірно реагувати на позитивні новини, що ще більше підсилює коливання ринку.

Джерело: розроблено авторами на основі [7, 8]

і децентралізованих фінансів для зменшення маніпуляцій, використання сучасних технологій для оперативного виявлення спекуляцій, а також екологічні стандарти і заходи проти соціальної нерівності, наприклад, контроль за маржинальною торгівлею та обмеження ризикових активів. Такий підхід забезпечить стабільність ринку та знизить ризики, пов'язані зі спекулятивним вірусом.

Посилення дестабілізуючого впливу спекулятивного вірусу на фінансові ринки актуалізує необхідність формування цілісної системи механізмів протидії, які:

– спрямовані на забезпечення їхньої стійкості та збалансованого функціонування;

– враховують сучасні трансформації фінансових ринків (наприклад, цифровізацію торгівлі, зростання ролі автоматизованих систем, активний вплив інформаційного середовища та підвищену чутливість інвесторів до короткострокових сигналів).

Тому доцільно систематизувати основні напрями протидії спекулятивним процесам, які сприяють зменшенню ризиків фінансової нестабільності та запобіганню формуванню кризових явищ (табл. 2).

Таблиця 2

Механізми протидії спекулятивному вірусу фінансового ринку

Напрямок протидії	Сутність механізму	Очікуваний ефект для фінансового ринку
Регуляторний	Удосконалення нормативно-правової бази, обмеження маржинальної торгівлі, встановлення лімітів на використання позикових коштів, контроль за високочастотною та алгоритмічною торгівлею	Зниження системних ризиків, обмеження надмірної спекулятивної активності
Інституційний	Посилення ролі фінансових регуляторів і наглядових органів, координація між національними та міжнародними інституціями	Підвищення стійкості фінансової системи та ефективності антикризового реагування
Інформаційний	Підвищення прозорості фінансової інформації, боротьба з дезінформацією, моніторинг інформаційних потоків і соціальних медіа	Зменшення інформаційної асиметрії та викривлення ринкових очікувань
Поведінковий	Підвищення фінансової грамотності інвесторів, формування культури раціонального інвестування, зниження впливу емоційних рішень	Скорочення масштабів стадної поведінки та ірраціональних ринкових реакцій
Технологічний	Використання штучного інтелекту, аналізу великих даних та систем раннього попередження для виявлення аномальних ринкових патернів	Оперативне виявлення спекулятивних загроз і запобігання їх поширенню
Макроекономічний	Узгодження монетарної та фінансової політики з цілями фінансової стабільності	Зменшення стимулів до надмірних спекуляцій
Соціально-економічний	Зменшення соціальної нерівності доступу до фінансових ресурсів, захист дрібних інвесторів	Підвищення довіри до фінансових ринків

Джерело: розроблено авторами на основі [10, 11, 12]

Таким чином, протидія спекулятивному вірусу фінансового ринку потребує комплексної реалізації взаємодоповнюючих механізмів, які охоплюють регуляторну, інституційну, інформаційну, поведінкову та технологічну сфери. Їхнє узгоджене застосування дозволяє не лише обмежити поширення спекулятивних процесів, а й сформувати умови для більш стабільного та передбачуваного функціонування фінансових ринків.

Запропонована система механізмів протидії спрямована на зниження волатильності, запобігання формуванню фінансових бульбашок і мінімізацію ризиків кризових потрясінь. У довгостроковій перспективі реалізація таких підходів сприятиме підвищенню довіри до фінансових інститутів, більш ефективному перерозподілу капіталу та забезпеченню фінансової стабільності в умовах сучасної глобальної економіки.

Проблема виникнення та впливу спекулятивного вірусу на фінансові ринки є особливо актуальною у світі, де інформаційна асиметрія, швидкість передачі даних та автоматизація торгівлі лише посилюють наслідки надмірних спекуляцій. У зв'язку з цим постає нагальна потреба у розробці ефективних заходів для запобігання поширенню такого вірусу, забезпечення стабільності фінансових систем та збереження довіри інвесторів.

Одним з таких напрямів є підвищення прозорості ринку, адже невизначеність та відсутність достовірної інформації сприяють поширенню спекуляцій. Регулятори повинні забезпечити доступ до точних даних про фінансові показники компаній і економічні умови, а також контролювати маніпулятивні дії учасників ринку. Важливу роль відіграє впровадження регуляторних обмежень, спрямованих на мінімізацію ризиків. Контроль над маржинальною торгівлею, обмеження на використання високочастотних алгоритмів, введення податків на фінансові трансакції та встановлення лімітів на використання позикових коштів допоможуть зменшити надмірну спекулятивну активність, яка часто дестабілізує ринки.

Для зменшення впливу емоційних рішень інвесторів необхідно підвищувати їхню фінансову грамотність. Просвітницькі кампанії повинні пояснювати основи раціонального інвестування, ризики спекуляцій та переваги довгострокових стратегій, що сприятиме зниженню ймовірності формування спекулятивних бульбашок [13]. Також необхідно забезпечити ефективний моніторинг фінансових ринків з використанням сучасних технологій. Штучний інтелект і аналіз великих даних (Big Data) дозволяють оперативно виявляти аномальні патерни та запобігати спекулятивним діям, які можуть призвести до дестабілізації. Посилення регулювання фінансових інститутів також важливий крок. Впровадження

міжнародних стандартів прозорості та відповідальності учасників ринку допоможе створити стабільне фінансове середовище. Регуляторні органи повинні не лише моніторити діяльність ринку, а й активно запобігати спробам маніпуляцій, посилювати контроль над алгоритмічними торговими системами та встановлювати більш жорсткі вимоги до ризикових активів.

Спекулятивний вірус – це не лише загроза для фінансових ринків, а й дзеркало сучасної економічної глобалізації. Для збереження стабільності ринків необхідно вдосконалювати регуляторні механізми, покращувати фінансову грамотність та адаптуватися до нових викликів, які створює ця проблема. Комплексний підхід, який об'єднує прозорість, регуляторні обмеження, інформаційні ініціативи та впровадження сучасних технологій, дозволить ефективно зменшити вплив спекулятивного вірусу та забезпечити довгострокову стабільність глобальних фінансових ринків [14].

Висновки. Сучасні фінансові ринки стикаються зі складними викликами, які пов'язані з поширенням спекулятивних практик з руйнівним впливом на їхню стабільність. У межах проведеного дослідження було узагальнено теоретичні підходи до інтерпретації феномена спекулятивного вірусу, проаналізовано чинники його виникнення та поширення, а також визначено наслідки його впливу на стабільність і функціонування фінансових ринків. Одним із найсерйозніших проявів таких практик є феномен, схожий на вірус, який швидко розповсюджується у фінансовій системі та створює загрозу для її функціонування. Дана проблема виникає в умовах інформаційної асиметрії, недостатньої прозорості та надмірної автоматизації процесів, що провокує інвесторів приймати ризикові рішення. Як наслідок, спостерігається створення штучних цінових коливань, які можуть призвести до масштабних кризових явищ, таких як різке падіння вартості активів чи суттєве зниження ліквідності.

Для ефективної протидії спекулятивному вірусу необхідний комплексний підхід, що поєднує підвищення прозорості ринку, запровадження регуляторних обмежень на маржинальну торгівлю та алгоритмічні системи, підвищення фінансової грамотності інвесторів, а також використання штучного інтелекту й аналізу великих даних (Big Data) для оперативного виявлення ринкових аномалій. Міжнародна співпраця у встановленні стандартів прозорості та регулювання є необхідною умовою для створення стабільного фінансового середовища.

Отримані результати можуть бути використані як теоретичне підґрунтя для подальших наукових досліджень у сфері фінансової стабільності,

а також у практичній діяльності регуляторних органів і учасників ринку під час розробки заходів протидії спекулятивним ризикам. Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною верифікацією запропонованих механізмів протидії в умовах національного фінансового ринку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Yao W., Alexiou C. Exploring the transmission mechanism of speculative and inventory arbitrage activity to commodity price volatility. Novel evidence for the US economy. *International Review of Financial Analysis*. 2022. Volume 80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102027>
2. Борисова С. Є., Крук О. М. Феномен спекулятивного вірусу: маніпуляції, кризові наслідки та ринкова нестабільність. *The III International scientific and practical conference "The most difficult problems of youth and ways to solve them"*. January 20–22. 2025. Krakow. Poland. pp. 55–59. URL: <https://eu-conf.com/events/the-most-difficult-problems-of-youth-and-ways-to-solve-them/>
3. Brooks C., Katsaris A. Rational speculative bubbles: an empirical investigation of the London Stock Exchange. *Bulletin of Economic Research*. 2003. № 55 (4). pp. 319–346. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8586.00179>
4. Писаренко Н.В., Корчинська О. А. та ін. Вплив міжнародного маркетингу на економічну безпеку України в умовах цифрової економіки: кол. монографія. Київ : АПСВТ, 2025. 313 с. URL: <https://surl.li/pzvypb>
5. Нежива М. О., Мисюк В. О., Негоденко В. С. Поведінка фінансових ринків в експериментальному економічному аналізі. *БізнесІнформ*. 2024. № 1. С. 298–304. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-298-304>
6. Задорожня Л.М. Теоретичні аспекти дослідження поведінкових фінансів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2025. Вип. 13 (46).1. С. 154–165. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13\(46\).1.154-165](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13(46).1.154-165)
7. Шевчук О., Дробінко Р. Цінові бульбашки на фінансовому ринку: ознаки утворення та алгоритм виявлення. *Фінансовий простір*. 2015. № 3 (19). С. 175–182. URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/403>
8. Барановський О.І. Економіка «мільних бульбашок». *Економіка і прогнозування*. 2008. № 4. С. 45–68. URL: https://eip.org.ua/docs/EP_08_4_45_uk.pdf
9. Qué es Pump and Dump? Aprende a no caer en trampas! URL: <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/16089012020410>
10. Baker S. R., Wurgler J. Investor Sentiment and the Cross-Section of Stock Returns. *The Journal of Finance*. 2006. № 61 (4), pp. 1645–1680.
11. Global Financial Stability Report. Washington, DC: International Monetary Fund, 2025. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/gfsr/2025/october/english/text.pdf>
12. Краус Н. М., Краус К. М., Марченко О. В. Актуальні проблеми фінансів та економіки: навч. пос. Київ: Аргар Медіа Груп, 2023. 286 с.

URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43820/1/Kraus_Finansy_ta_Ekonomika_2023.pdf

13. Понзель В. В., Понзель В. В. Поведінкові фінанси: як психологія впливає на прийняття інвестиційних рішень? *Актуальні питання економічних наук*. 2024. №6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14287748>

14. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України: колективна монографія. За заг. ред. Борзенко О. О. Київ, 2022. 264 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyniproceny-u-svitoviy-economiци.pdf>

REFERENCES:

1. Yao W., Alexiou C. (2022) Exploring the transmission mechanism of speculative and inventory arbitrage activity to commodity price volatility. Novel evidence for the US economy. *International Review of Financial Analysis*, Volume 80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102027>
2. Borysova S. Ye., Kruk O. M. (2025) Fenomen spekuliatyvnoho virusu: manipuliatsii, kryzovi naslidky ta rynkova nestabilnist [The Phenomenon of the Speculative Virus: Manipulation, Crisis Consequences, and Market Instability]. *The III International scientific and practical conference "The most difficult problems of youth and ways to solve them"*, January 20–22, 2025, Krakow. Poland, pp. 55–59. URL: <https://eu-conf.com/events/the-most-difficult-problems-of-youth-and-ways-to-solve-them/>
3. Brooks C., Katsaris A. (2003) Rational speculative bubbles: an empirical investigation of the London Stock Exchange. *Bulletin of Economic Research*, № 55 (4), pp. 319–346. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/1467-8586.00179>
4. Pysarenko N. V., Korchynska O. A. ta in. (2025) Vplyv mizhnarodnoho marketynhu na ekonomichnu bezpeku Ukrainy v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [The Impact of International Marketing on the Economic Security of Ukraine in the Digital Economy]: kol. monohrafiia, Kyiv: APSVT, 313 p. URL: <https://surl.li/pzvypb>
5. Nezhyva M. O., Mysiuk V. O., Nehodenko V. S. (2024) Povedinka finansovykh rynkiv v eksperymentalnomu ekonomichnomu analizi [Financial Market Behavior in Experimental Economic Analysis]. *BiznesInform*, no 1, pp. 298–304. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-1-298-304>
6. Zadorozhnia L. M. (2025) Teoretychni aspekty doslidzhennia povedinkovykh finansiv. *Tsentrarno-ukrainskyi naukovyi visnyk [Theoretical Aspects of Behavioral Finance]*. *Ekonomichni nauky*, Vyp. 13 (46).1, pp. 154–165. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13\(46\).1.154-165](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13(46).1.154-165)
7. Shevchuk O., Drobinko R. (2015) Tsinovi bulbashky na finansovomu rynku: oznaky utvorennia ta alhorytm vyavlennia [Price Bubbles in Financial Markets: Indicators of Formation and Detection Algorithms]. *Finansovyi prostir*, no 3 (19), pp. 175–182. URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/403>
8. Baranovskiy O. I. (2008) Ekonomika "mlynnykh bulbashok" [The Economics of Speculative Bubbles].

Ekonomika i prohnozuvannia, no 4, pp. 45–68. URL: https://eip.org.ua/docs/EP_08_4_45_uk.pdf

9. Qué es Pump and Dump? Aprende a no caer en trampas! URL: <https://www.binance.com/uk-UA/square/post/16089012020410>

10. Baker S. R., Wurgler J. (2006) Investor Sentiment and the Cross-Section of Stock Returns. *The Journal of Finance*, no 61 (4), pp. 1645–1680.

11. Global Financial Stability Report (2025) Washington, DC: International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/gfsr/2025/october/english/text.pdf>

12. Kraus N. M., Kraus K. M., Marchenko O. V. (2023) Aktualni problemy finansiv ta ekonomiky [Current Issues in Finance and Economics]: navch. pos. Kyiv: Ahrar

Media Hrup, 286 p. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/43820/1/Kraus_Finansy_ta_Ekonomika_2023.pdf

13. Ponzel V. V., Ponzel V. V. (2024) Povedinkovi finansy: yak psykholohiia vplyvaie na pryiniattia investytsiinykh rishen? [Behavioral Finance: How Psychology Influences Investment Decision-Making. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, no 6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14287748>

14. Borzenko O. O. (2022) Hlobalizatsiini protsesy u svitovii ekonomitsi: vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy [Globalization Processes in the World Economy: Challenges and Opportunities for Ukraine]: kolektyvna monohrafiia. Kyiv, 264 p. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyniprocesy-u-svitoviy-economici.pdf>

Дата надходження статті: 20.06.2026

Дата прийняття статті до публікації: 16.07.2026

Дата публікації статті: 23.07.2026